

Türkiye’de Kırsal Yoksulluk ve Kırsal Yoksulluğu Azaltma Politikaları: Geyve İlçesi Araştırması

Rural Poverty and Policies and to Reduce Rural Poverty in Turkey: A Study on Geyve Province

Niyazi Gümüş¹

Öz

Ülkemizde 2000 sonrası dönemde yoksullukta ciddi azalmalar olmasına rağmen kırsal yoksulluk hala önemini korumaktadır. Bu çalışmanın amacı genellikle tarım ve hayvancılıkla geçinen kırsal kesimde yoksulluğun bazı nedenlerini tespit edip çözüm önerileri getirerek ülkemizde kırsal yoksulluğun azaltılmasına katkı sunmaktır. Araştırmada Sakarya ili, Geyve ilçesinde ilçe tarım müdürlüğü yetkilileri, zirai ilaç ve gübre bayileri ve bazı köylerde çiftçilerle gruplar halinde yüz yüze görüşülerek sorunlar yerinde tespit edilmeye ve çözüm yolları üretilmeye çalışılmıştır. Türkiye’de kırsal yoksulluk çoğunlukla küçük toprak sahibi çiftçiler ile başkalarına ait toprağı ortağına işleten ortakçılar ve topraksız köylüler arasında görülmektedir. Tarım arazilerinin parçalı olması nedeniyle maliyetler yükselmektedir. Kırsal kesimin başlıca gelir kaynağı olan tarımda girdi maliyetlerindeki artış hızının ürün fiyatlarındaki artış hızından yüksek olduğundan dolayı üreticilerin her geçen gün kazançlarının azaldığı görülmüştür. Araştırmada devletin tarım ve hayvancılığa bazı destekler vermesine rağmen bu desteklerin daha da geliştirilmesi ve çiftçilerin gelirlerini artırmaları için mutlaka örgütlenerek birlik oluşturmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Yoksulluk, Yoksulluğun Azaltılması, Tarımın Geliştirilmesi, Sübvansiyonlar.

JEL Sınıflandırması: I31, Q18, Q14.

Abstract

Despite the serious decrease in poverty after 2000 in our country, rural poverty still maintains its significance. The aim of this study is to contribute to the reduction of rural poverty in our country by determining some of the causes of rural poverty, which generally lives on agriculture and animal farming, and suggesting solutions. In the research, it was tried to identify problems and find solutions by meeting face to face with district agriculture directorate officials, agricultural pesticide and fertilizer dealers and farmers in some villages in Geyve county of Sakarya province. Rural poverty in Turkey is seen mostly among smallholder farmers, sharecroppers who own the land of others and landless peasants. Costs were rising due to fragmentation of agricultural lands. In the agriculture, which is the main income source of rural areas due to the rate of increase in input costs in agriculture is higher than the rate of increase in product prices, it has been observed that the earnings of the producers are decreasing day by day. In the research, it was concluded although that the state provided some encouragement for agriculture and animal husbandry, they should absolutely necessary organize and form a union in order to further develop these supports and increase the revenue of the farmers.

Keywords: Rural Poverty, Reducing Poverty, Development Agriculture, Subventions

JEL Classification: I31, Q18, Q14.

1. Giriş

Yoksulluğun tanımını net bir şekilde yapmak mümkün olmayıp farklı tanımları yapılmaktadır. Genellikle kabul edilen tanımlamalara göre yoksulluk, insanların yeme, içme, barınma ve giyinme gibi yaşam için zorunlu olan temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumudur. Dünya Bankasının tanımına göre ise; asgari yaşam standardına erişememe durumudur (Coşkun, 2012: 182). Bu ihtiyaçlarını karşılayabilecek imkâna sahip olmayanlar yoksul olarak değerlendirilmektedir. Dünyada yoksulluk insanlık tarihi ile beraber görülmeye başlamış olup belki de insanlar yaşadığı sürece de devam edecektir. Aynı durum ülkemiz için de geçerlidir. Dünyada tarih boyunca insanlar yoksulluk olgusuyla karşı karşıya kalmışlardır. Yoksulluktan kurtulmak ve temel gıda ihtiyaçlarını karşılamak için mücadele etmişlerdir (Bozan, 2010: 36). Çoğunlukla az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülen yoksulluk gelişmiş ülkelerde de görülebilmektedir. Bu ülkelerde yoksulluğun kırsal yerleşim alanlarında yaşayan küçük toprak sahibi köylüler ile topraksız köylüler ve tarım işçileri arasında yoğun olduğu görülmektedir. Dünya’da yaşayan yoksul insanların yaklaşık 3/4 ‘ü kırsal kesimde yaşamakta ve bunların tamamına yakını geçimini tarımsal faaliyetlerden sağlamaktadır (Öztürk, 2008a: 611-612).

Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan ülkemizde yoksulluk yıllara göre düşüş eğiliminde olmasına rağmen kırsal kesimde hâlâ önemini korumaktadır. Son dönemlerde ülke geneli ve kentlerde yaşayanlarda yoksulluk oranlarında ciddi azalmalar olmasına rağmen, kırsal yerleşim yerleri yoksulluğun en yoğun görüldüğü yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırsal yoksulluk genellikle küçük toprak sahibi çiftçiler ile geçimini gündelik yevmiye ile sağlayan topraksız köylüler arasında görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK, 2015). Bu yerleşim yerlerinde yaşayanlar genellikle tarım, hayvancılık veya yevmiye ile gündelik işlerde çalışarak hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Ülkemizin bilhassa batı bölgelerinde tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanmasına bağlı olarak kırsal kesimde hane başı arazi miktarında azalma meydana gelmiştir. Mevcut arazilerin küçük parçalara bölünmesi çiftçilerin yeterince kazanamamalarında ve genç nüfusun iş ümidiyle kentlere göç etmelerinde payı olmaktadır.

Ülkemizde yoksulluğun kırsal kesimde daha yoğun bir şekilde görülmesi ve kentsel yoksullukta ciddi azalmalar olmasına rağmen kırsal yoksullukta benzer düşüşlerin olmaması nedeniyle bu çalışmanın yapılması düşünülmüştür. Çiftçilerle yüz yüze mülakat yapılmak istendiğinden ve araştırmayı birkaç bölgede yapmanın zorluğundan dolayı Sakarya ili Geyve ilçesi seçilmiştir. İlçenin kırsal kesiminde kuru tarım ve ova bölümünde meyve ve sebze üretimi yapıldığından dolayı hem ilçenin yüksek kesimlerinde yaşayanlar, hem de meyve ve sebze yetiştiriciliği yapanlarla görüşülmeye çalışılmıştır. 100’e yakın çiftçi, ilçede faaliyet gösteren zirai ilaç bayileri ve ilçe tarım müdürlüğündeki çalışanlarla görüşülerek sahanın daha yakından incelenmesi istenmiştir. Çalışmanın amacı kırsal kesimde yaşayanların gelirlerinin artırılması ve yoksulluğun azaltılmasına katkı sağlamaya çalışmaktır.

2. Yoksullukla İlgili Kavramlar

Yoksulluğun tanımı 1901 yılında ilk kez Seeböhm Roventree tarafından yapılmıştır. Roventree’nin yapmış olduğu tanıma göre yoksulluk, insanların toplam gelirinin yiyecek, içecek, giyecek gibi biyolojik varlıklarını sürdürmelerini sağlayacak temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemesi durumudur (Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011: 60). Yoksulluğu dar anlamda açlıktan ölme ve barınacak yeri olmama durumu olarak tanımlarken, geniş anlamda ise; insanların yaşam standartlarının toplumun ortalama yaşam standartları seviyesinin altında olması durumu olarak tanımlayabiliriz (TÜİK, 2008).

Yoksulluğun tanımlanmasında iki tür yaklaşım kullanılmaktadır. Bunların ilki; belirli bir dönemde gelir veya harcamaları belirlenen sınırın altında olanların yoksul olarak kabul edildiği mutlak yoksulluk çizgisi yaklaşımıdır. Diğeri ise; yoksul olanlarla olmayanları ayıran yoksulluk çizgisi sınır değerini ifade eden ve geliri bu oranın altında olanların yoksul olarak kabul edildiği göreceli yoksulluk yaklaşımıdır (Önder ve Şenses, 2006: 4).

Mutlak yoksulluk, insanların yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli olan temel ihtiyaç maddelerini karşılayamaması durumudur (Bozan, 2010: 38;). Asgari yaşam standardının altında yaşayanların toplam nüfusa oranına ise mutlak yoksulluk oranı denilmektedir (Tireli, 2009: 33; Çilingiroğlu, 2009: 24).

Mutlak yoksulluk yaklaşımında insanların sadece en temel fizyolojik ihtiyaçları olan beslenme ihtiyacı dikkate alınıp eğitim, sağlık ve barınma gibi diğer ihtiyaçları dikkate alınmamaktadır. BM hesaplamalarına göre mutlak yoksulluk sınırı 1985 yılı için dünyanın en yoksul ülkelerinden olan Hindistan'daki yaşam standartlarına göre hesaplanmış olup kişi başı yıllık gelirin 370 \$, günlük gelirin ise 1 \$'ın altında olması durumudur. (Gönel, 2010: 29). Satın alma gücü paritelerindeki farklılıklar nedeniyle mutlak yoksulluk sınırı ülkelerin gelişmişlik durumlarına göre farklılık göstermektedir. Dünya Bankası verilerine göre Türkiye için belirlenen mutlak yoksulluk sınırı günlük kişi başı 4,3 \$ olarak belirlenmektedir. Kişi başı günlük geliri bu miktarın altında olanlar mutlak yoksul olarak kabul edilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, DPT, 2001:104; Örnek, 2010: 276).

TÜİK'in 2008 yılında yaptığı yoksulluk çalışmasında Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) çalışmalarına istinaden yetişkin bir kişinin alması gereken günlük minimum kalori miktarı 2100 k/cal olarak belirlenmiştir (Taş ve Özcan; 2012: 424). Dünya Bankası'nın yoksulluk çalışmalarına göre ise, günlük 2400k/cal altında kalari alanlar mutlak yoksul olarak kabul edilmektedir. Bu oranın altında besin alan insanların açlık sınırı altında yaşadığı belirtilmektedir .

Mutlak yoksullukta alınması gereken asgari kalori miktarının %80'ininden azının karşılanması durumuna ise ultra yoksulluk denilmektedir (Coşkun ve Tireli, 2008: 23-24). Bu kişiler toplumun en yoksul kişileridirler.

Görelî yoksulluk, gelir dağılımı ile ilgili bir kavram olup daha çok gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir (Tatlı, 2013: 10). İnsanların gelir düzeylerinin toplumun ortalama gelir düzeyinin altında olması durumudur. Bu oran %40-60 arası olmakla beraber genellikle %50 olarak kabul edilmektedir. Toplumdaki bireylerin gelirleri en düşükten en yükseğe doğru sıralanıp 50'inci kişinin geliri yoksulluk sınırı olarak kabul edilip toplam geliri tespit edilen bu sınırın altında olanlar ise yoksul olarak tanımlanmaktadır (Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği, TÜSİAD, 2000: 98; Gönel, 2010: 33).

Kırsal ve kentsel alanlar nüfusun büyüklüğü, mesken yoğunluğu, tarım dışı işlerde çalışanların nüfusa oranı gibi bazı kriterlere göre belirlenmektedir. Kırsal alanlar, nüfus yoğunluğunun düşük olduğu, iktisadi hayatın çoğunlukla tarıma dayandığı, toplumda geleneksel yapının egemen olduğu, sağlık hizmetleri ile eğitim seviyesinin düşük olduğu ve sosyo-kültürel olanakların yeterince gelişmediği yerleşim alanları olarak tanımlanmaktadır (Örnek, 2010: 275).

Dünyanın birçok ülkesinde yoksulluk çoğunlukla kırsal kesimlerde görülmektedir. Dünyada, yoksulların %75'i kırsal kesimde yaşamaktadır (Öztürk, 2008a: 611-612). Kişisel tüketim düzeyinin yetersizliği, temiz su kaynaklarına erişim, konut, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi alanlardaki yetersizlikler kırsal yoksulluğun göstergeleridir (DPT,2007: 223; Aktan, 2002: 48).

Kırsal kesimde yaşayanlarda yoksulluk genellikle çalışacak toprağı olmayan veya küçük toprak sahibi köylüler ile tarım işçileri arasında görülmektedir. (Kartal ve Demirhan, 2014: 142). Kırsal kesimdeki yoksulları tarımla iştigal edenler ve tarım dışı faaliyetlerde bulunanlar olarak ikiye ayırabiliriz. Tarımla uğraşanlar genellikle kendi toprağını işleyen küçük arazi sahipleridir. Ayrıca bunların arazileri yeterli olmadığından bu kişiler başkalarına ait arazileri de ortağına ekerek elde edilen ürünü paylaşmak zorunda kalmaktadırlar. Bu kişilerin toprakları yetersiz olduğundan dolayı elde ettikleri gelirleri ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Tarımda maliyet fiyatlarındaki artışın ürün fiyatlarındaki artışa oranla yüksek olması, bu kişilerin reel gelirlerinde azalma meydana getirmektedir. Tarım dışı faaliyetlerde bulunanlar ise gündelik yevmiye veya çobanlıkla hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bu kişiler ya çobanlık yaparak veya düşük ücretle başkalarının işlerinde çalışarak geçimlerini sağlamaya çalışmaktadırlar. Bunlara en güzel örneklerden birisi de mevsimlik

işçilerdir.

3. Kırsal Yoksulluğun Nedenleri

Kırsal kesim insanların yaşadıkları çevrenin nüfusuyla alakalı bir kavramdır. Kırsal yoksulluğun birçok nedeni vardır. Bu kesimde yaşayan insanlar genelde tarım ve hayvancılık gibi işlerle geçimlerini sağladıklarından bu sektördeki sorunlar kırsal yoksulluğun da ana nedenlerini oluşturmaktadır (Oğuz, Ergun ve ark. 2010: 290; Örnek, 2010: 275).

Kırsal kesimin ana gelir kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Bu kesimde görülen yoksulluk problemlerinin temelinde de kırsal kesimin temel geçim kaynağı olan tarım hayvancılık sektöründeki sorunlar yer almaktadır (Kartal ve Demirhan, 2014:144). Devlet tarım sektörüne bazı desteklemeler vermesine rağmen bu destekler yetersiz kalmaktadır. Kırsal kesimde yoksulluğun çoğunlukla küçük toprak sahibi çiftçiler arasında görülmesinden dolayı kırsal kesime verilen hububat desteği çiftçilere fazla bir katkı sağlamamaktadır. Bu sebepten tarım sektöründe çalışanlar, yeterince gelir elde edememektedir. Ayrıca çiftçileri bilinçlendirme çalışmalarının yetersizliğine bağlı olarak yeterli gelir elde edilememesi nedeniyle bazı kişiler (Oğuz, Ergun ve ark. 2010: 290), kırsal kesimden iş ümidiyle kentlere göç etmektedirler. Bu da kentsel yoksulluğun ve işsizliğin artmasına neden olmaktadır (Kartal ve Demirhan, 2010: 568).

Kırsal kesimde yaşayan insanların eğitim seviyeleri düşüktür. Ayrıca insanların yaptıkları işi bilinçli bir şekilde yapmaları verimliliğin artmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda kırsal kesimde yaşayan insanların uğraş alanı olan tarım ve hayvancılık konusunda, mesleki bilgilerinin geliştirilmesi, iklim ve coğrafi koşullara göre verimliliğin ve kalitenin artırılmasından ürünlerin işlenmesi ve depolanmasına kadar birçok alanda bilinçlendirilmesi gerekmektedir (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2011: 30). Bu bağlamda çiftçilerle görüşmeler yapılmıştır. A Köyünden Çiftçi 1, " Biz genellikle kaliteli ürün yetiştirme ve yetiştirdiğimiz ürünleri pazarlama konusunda yeterli bilgiye sahip değiliz. Hangi toprağın hangi ürün ekimine daha uygun olduğunu uzmanları kadar bilemiyoruz. Ürün ekimi, yetiştirilmesi ve pazarlama konularında mutlaka bilinçlendirilmemiz, uzman kişilerden teknik bilgi ve destek almamız gerekiyor. Bu konuda da ilçe tarım müdürlüğündeki uzman kişilerin sahaya inerek çiftçileri, kaliteli ürün yetiştirilmesi ve ürünlerin pazarlama konusunda bilinçlendirmelerinin daha kaliteli ve verim oranı yüksek ürünler almasına hem de ürün işleme ve ürünlerin daha iyi şartlarda pazarlamasına katkı sağlayacağını düşünüyoruz" şeklinde görüşlerini bildirmiş ve yanındaki arkadaşları da bu görüşü onaylamışlardır.

Kırsal kesimdeki yoksulluğun nedenlerinden birisi de küreselleşmedir. Küreselleşme nedeniyle gelişmekte olan ülkeler gelişmiş ülkelerle rekabet edememektedir. Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (DB) tarafından az gelişmiş ülkelere tarıma yapılan sübvansiyonların kaldırılması dayatılırken, gelişmiş ülkeler kendi tarım ürünlerine destek vermeye devam etmektedirler. Gelişmiş ülkeler IMF ve DB aracılığıyla IMF uyum programları adı altında gelişmekte olan ülkeler ile az gelişmiş ülkelere tarım ürünleri ithalatında korumacı politikalarından vazgeçmeleri yolunda baskılar yapmaktadır (Memiş, 2014: 155). Bu ülkeler sübvansiyon edilmiş kendi tarım ürünleri fiyatlarını dünya fiyatları olarak kabul ederek az gelişmiş ülkelerin tarım ürünleri üretimini olumsuz yönde etkilemekte ve bu ülkelerde tarımı sürdürülemez hale getirmektedirler. Gelişmiş ülkelerin tarımsal ürün stoklarını eritmek için uyguladıkları dampingler gelişmekte olan ülkelerin tarımını olumsuz etkilemiş, gıda üretiminde kendine yetebilen birçok ülkenin ithalatçı konuma düşmesine neden olmuştur (Tokathoğlu vd., 2018: 157). Bu durum gelişmiş ülkelerle rekabet edemeyen gelişmemiş ülkelere gelir kaybına neden olmakta, tarım sektöründe çalışanların bir kısmının yeterince kazanamadığı için iş ümidiyle kentlere göç etmelerine ve kentsel yoksulluğun artmasına zemin hazırlamaktadır (Memiş, 2014: 154-155).

Küreselleşmenin Türk tarımına da etkileri olmuştur. Türkiye’de 1980 öncesi yüksek enflasyonun tarım sektörüne yapılan desteklemelerden kaynaklandığı, tarımsal desteklerin devlet bütçesine yük oluşturduğu gerekçesiyle desteklemelerden vazgeçilmesi istenmiştir. 1994 krizi ve 2001 krizi

sonrasında ise IMF'ye verilen niyet mektubunda IMF ve DB programları doğrultusunda tarımda girdi fiyatları desteği kaldırılmış, doğrudan gelir desteği sistemine geçilmiştir. Bu sistem çiftçiye üretim yapılmasına bakmaksızın sahip olunan arazi miktarına göre yapılmıştır. 2006 yılında yasal düzenlemeyle üretime bağlı destek sistemine geçilmiştir (Tokathioğlu vd., 2018: 159-160).

Türkiye'nin nüfusun artmasına rağmen tarım arazilerinin genişlememesine bağlı olarak tarım arazilerin yapısı miras nedeniyle genelde parçalı olduğundan tarım daha çok küçük çiftçiler tarafından yapılmaktadır. Dolayısıyla da bu çiftçiler arazilerinin yetersizliği ve planlı tarım yapamadıklarından dolayı yeterince kazanamamaktadır (Engindeniz, 2001: 5). Aynı durum araştırmaların yapıldığı Geyve ilçesi için de geçerlidir. Miras yoluyla arazilerin parçalanması nedeniyle varislere düşen arazi miktarı azalmış durumdadır.

Tarımda planlamanın ve toprak analizlerinin yeterince yapılamaması da kırsal yoksulluğun nedenlerindendir (Avcı, 2003:130).

B köyünden Çiftçi 2 ve beraberindekiler, "çiftçilerin en çok haşerat ve don olaylarından etkilendiğini, erken uyarı sistemleri kurularak bilhassa meyve ve sebze yetiştiriciliğinde haşeratlara ve hava olaylarına karşı çiftçiler uyarılarak gerekli ilaçlamalar yapılmak suretiyle bazı önlemlerin alınmasının mümkün olabileceğini belirterek, bu konularda uzmanlardan destek beklediklerini" belirtmektedirler.

Bu, toprağın ve iklim şartlarının hangi ürün yetiştirilmesi için uygun olduğunu belirlenmesine ve kaliteli ürün yetiştirilerek tarım kesiminin kazancının artmasına yardımcı olacaktır.

İlçe tarım müdürlüğü yetkilileriyle yapılan görüşmelerde TM 1, "Tarım ve Orman Bakanlığı'nın çalışmalarında 2017 yılından sonra bir araziye üst üste 3 yıl aynı ürünü ekenlerin ürün desteği alamayacağı, bunun sebebinin de toprağın verimsizleşmesini önlemek olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda çiftçiler bu şekilde farklı ürünleri üretmeye teşvik edilmektedir." Bu uygulamanın tarımda ürün çeşitliliğine yönelmeye ve verimin artmasına katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir.

4. Literatür Taraması

İlter(2019), Muğla ili Yatağan ilçesiyle ilgili çalışmasında yoksulluğun kırsal kesimlerde daha yoğun olduğu, yoksulluğun azaltılması için çiftçilerin örgütlenmesi, mesleki açıdan bilinçlendirilmesi, ürünlerini işleme ve pazarlama konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Tarımda çalışanların asgari ücretin altında bir gelire sahip olduklarını, gelirlerinin artırılması ve yoksulluğun azaltılması için tarımın yanında hayvancılığın da yapılması gerektiğini belirtmektedir.

Çelik Ateş(2017), çalışmasında Türkiye'de kırsal kesim ve tarım sektöründe yoksulluğun yüksek olduğunu, yoksulluğun istenilen düzeylere düşürülemediğini belirtmektedir. Yoksulluğun düşürülmesi için etkili kırsal kalkınma politikalarının geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Kartal ve Demirhan(2014), yaptıkları çalışmalarında kırsal yoksulluğun genellikle topraksız ve küçük toprak sahibi köylüler arasında görüldüğü, kırsal yoksulluğun tarım ve hayvancılık sektöründe yaşanan sorunlardan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Tarım sektörünün nitelsiz işgücünü emme potansiyeline sahip olduğu, belki de dünyada önemini kaybetmeyecek tek sektör olduğundan dolayı desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Kırsal yoksulluğun kentsel yoksulluğu besleyen kaynak olduğundan dolayı kırsal yoksulluğun azaltılması için tarım ve hayvancılığın desteklenmesi ve bilinçli yapılmasının önemine vurgu yapmışlardır.

Fırat(2013), çalışmasında Türkiye'de insanların yoksulluk oranlarının çalıştıkları sektöre göre değiştiği, yoksulluğun en yüksek görüldüğü alanın tarım sektörü olduğunu belirtmiştir.

Er ve Özçelik(2012), çalışmalarında ülkemizde tarım işletmelerinin küçük ve parçalı bir yapıya sahip olduğundan dolayı maliyetlerin yüksek olduğunu, bu durumun verimliliğin düşük olmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye'nin bilhassa Orta ve Doğu Anadolu bölgelerinin hayvancılık için uygun olduğunu, hayvancılığın desteklenmesinin bölgesel yoksulluğun azaltılmasına katkı sağlayacağını belirtmişlerdir.

Öztornacı ve Veziroğlu(2012), yaptıkları çalışmalarında küreselleşmenin kırsal kesimi olumsuz etkilediği, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelerle rekabet edemediği, kırsal kesimdeki küçük üreticilerin desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Türkiye’de kırsal nüfusun azaldığını, buna paralel olarak da Türkiye’nin tarım ürünleri dış ticaret dengesinin ithalat lehine bozulduğunu belirtmiştir.

Arpacioğlu ve Yıldırım(2011), çalışmalarında TÜİK verilerine dayanarak Türkiye’de yoksulluğun kırsal kesimde daha yüksek olduğunu vurgulamışlardır. 2009 yılında 339 bin kişinin gıda yoksulluğu ile karşı karşıya olduğunu, yoksul kişilerin 20 bini kentlerde yaşarken, 310 bininin kırsal kesimde yaşadığını belirtmektedirler.

Ataç(2011), çalışmasında arazilerin parçalanmasının tarımda verimliliğin azalmasına ve köylülerin göç etmesine neden olduğu, 1980 sonrası hükümet politikalarının kırsal kesimi ikinci plana itmesinin kırsal alanlarda yoksulluğun etkili olmasına neden olduğunu belirtmektedir.

Oğuz, Ergun ve arkadaşları(2010), Konya ili ile ilgili kırsal yoksulluk çalışmalarında Türkiye’de kırsal yoksulluğun ağırlıklı olarak tarım sektöründe çalışanlarda görüldüğü, bunun da kamusal desteklerin yetersizliği, çiftçilerin devlet tarafından yeterince sahiplenilememesi, eğitimsizlik, bilinçlendirme çalışmalarının yetersizliği, üreticilerin tüketicilere direkt ulaşım olanaklarının sınırlı oluşu ve planlı tarımın yapılamaması gibi nedenlerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Yoksulluğun ağırlıklı olarak kuru tarımın yapıldığı alanlarda görüldüğü, bu alanlarda yoksulluğun azaltılması için hayvancılığın geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Örnek(2010), çalışmasında tarım sektöründe yoksulluk oranının diğer sektörlerle göre yüksek olduğunu, Türkiye’de bölgesel gelişmişlik ve verimlilik oranlarının farklı olduğundan dolayı tarımsal destekleme programlarının yanında kırsal kalkınma stratejileri oluşturulması ve bu stratejilerin uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Gülçubuk and Aluftekin(2006), çalışmalarında 2001 yılı sonuçlarına göre Türkiye’de tarım işletmelerinin %83’ünün 10 hektardan küçük olduğunu, kırsal kesimde yaşayanların %30’unu topraksız köylülerin oluşturduğunu, uluslararası tarım politikalarının en çok küçük toprak sahipleri ile topraksız köylüleri etkilediği, bunun kırsal yoksulluğun derinleşmesine neden olduğunu belirtmektedir.

5. Türkiye’de Yoksulluk

Türkiye’de yoksulluk 1950’li yıllarda ülkenin kırsal kesiminden kentlere göç ile gündeme gelmeye başlamıştır. Sanayileşmenin başlamasıyla kırsal kesimden kentlere doğru göç dalgası başlamıştır. Göç kentlerde gecekondulaşmaya ve altyapı sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kırsal kesimden kentlere göç edenler ekonomik imkânlarının kısıtlılığı nedeniyle kentlerin kenar mahallelerine yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Bazıları ise iş ümidiyle şehirlere önceden göç eden akraba veya hemşerilerinin yardımıyla ailesinin geçimini temin edecek bir iş bulmaya çalışmış ve kentin kenar mahallelerinde buldukları yerlerde yaşamaya başlamışlardır. Bu yıllarda manevi değerler ve geleneksel yapı sayesinde yoksulluk kendini fazla hissettirmemiştir. Yoksulluk daha çok 1980’li yılların ortalarından itibaren toplumsal bir sorun olarak görülmeye başlamıştır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 82).

Tablo 1: Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre 2002-2015 Yılları Arası Türkiye’de Yoksulluk Oranları

Yıllar	2002	2004	2006	2008	2009	2011	2013	2015
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	0,74	0,54	0,48			
Gıda + gıda dışı yoksulluk	26,96	25,6	17,81	17,11	18,08			
Kişi Başı Günlük 4,3 \$ Altı Gelir	30,30	20,89	13,33	6,83	4,35	2,79	1,62	1,58
Harcama Esaslı Göreli Yoksulluk	14,74	14,18	14,50	15,06	15,15			
Kent								
Gıda Yoksulluğu (Açlık)	0,92	0,62	0,04	0,25	0,06			
Gıda + Gıda Dışı Yoksulluk	21,95	16,57	9,31	8,01	6,59			
Kişi Başı Günlük 4,3 \$ Altı Gelir	24,62	13,51	6,13	3,07	0,96	0,94	0,64	
Harcama Esaslı Göreli Yoksulluk	11,33	8,34	6,97	8,01	6,59			
Kır								
Gıda Yoksulluğu (Açlık)	2,01	2,36	1,91	1,18	1,42			
Gıda + Gıda Dışı Yoksulluk	34,48	39,97	31,98	34,62	38,69			
Kişi Başı Günlük 4,3 \$ Altı Gelir	38,82	32,62	25,35	15,33	11,92	6,83	5,13	
Harcama Esaslı Göreli Yoksulluk	19,86	23,48	27,06	31	34,20			

Kaynak: TÜİK, Yoksulluk Çalışması, 2015.

Türkiye’de açlık oranı oldukça düşük görülmektedir. TÜİK verilerine göre 2002 yılında %1,35 olan bu oran 2009 yılında %0,48’e düşmüş olup yok denecek seviyededir. Türkiye’de 2002 yılında gıda yoksulluğu sınırının altında yaşayanların sayısı 926 bin iken 2006 yılında yaklaşık 400 bin azalarak 539 bine düşmüştür. Aynı dönemde kentsel bölgelerde yaşayanlarda gıda yoksulluğu sınırının altında yaşayanların sayısı 21 kat azalarak 376 binden 18 bine gerilemiştir. Kırsal kesimlerde ise bu sayı 550

binden 521 bine düşmüş olup %5 oranında azalmıştır (Kabaş, 2010: 195).

Doğu Avrupa ülkeleri ile Türkiye için belirlenen kişi başı mutlak yoksulluk sınırı günlük 4,3 \$'dır. Bu değerlendirmelere göre Türkiye'de mutlak yoksulluk sınırı altında yaşayanların oranı 2002 yılında %30,3 olup bu oran 2004 yılında %20,89, 2006 yılında %13,33, 2008'de %6,83, 2009 yılında ise %4,35, 2011 yılında %2,79, 2013 Yılında %1,62 ve 2015 yılında da %1,58'e düşmüş olup ciddi manada gerilemiştir (TÜİK, 2015; Çilingir, 2009: 27; Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010: 20). Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altında gelirle yaşamlarını sürdürmeye çalışanların oranı ise aynı dönemde kentlerde 2002 yılında %24,62' den 2006 yılında % 6,13, 2009 yılında %0,96 ve 2013 yılında da %0,64'e düşerek 38 kat azalırken, kırsal kesimde ise bu oran 2002 yılında %38,82 iken, 2013 yılında %5,13'e düşmüş olup yaklaşık olarak 7 kat azalmıştır. Günlük 4,3 \$ altında kişi başı gelirle yaşayanların oranı kırsal kesimde yaşayanlarda kentlerde yaşayanlara oranla daha yüksektir.

Türkiye için belirlenen 4,3 \$ mutlak yoksulluk sınırına göre ülkemizde 2002 yılında 19 milyon kişi mutlak yoksulluk sınırı altında yaşarken bu sayı 2006 yılında 9,15 milyon, 2010 yılında 2 milyon ve 2015 yılında da 1,2 milyona düşmüştür. 13 yılda yoksulların sayısında 17,8 milyon azalma olmuştur.

Türkiye'de gıda + gıda dışı temel ihtiyaçlar yaklaşımına göre yoksulluk oranı 2002'de %26,96 iken bu oran 2009 yılında %18,08'e düşmüştür. Aynı dönemde kentlerde yaşayanlarda bu oran yaklaşık olarak 15 puanlık bir azalışla %21,95'den %6,59'a düşerken kırsal kesimde yaşayanlarda ise 4 puanlık bir artışla %34,48'den %38,69'a yükselmiştir. Kentsel yerleşim alanlarında gıda + gıda dışı harcama esaslı yoksulluk oranı azalırken kırsal yerleşim alanlarında bu oran artmıştır (Tablo 1).

Türkiye'de gıda + gıda dışı harcama esaslı yoksulların sayısı 2002 yılında 18.441 bin iken bu sayı 2009 yılında 13.119 bine gerilemiş olup yoksulların sayısında 5,3 milyonluk bir azalma meydana gelmiştir. 2002-2006 döneminde kentsel bölgelerdeki yoksul insanların sayısı 9.011 binden 4.225 bine düşerken, kırsal kesimde ise 9.429 binden 8.706 bine gerilemiştir. Ülkemiz genelinde bu dönemde yoksulların sayısında 5,5 milyon azalma olmuştur. Bunun 4,8 milyonu kentsel yerleşim alanlarında, 0,7 milyonu ise kırsal kesimde gerçekleşmiştir (Kabaş, 2010: 197). Bu dönemde kentsel bölgelerde yoksulluk oranı %53 azalırken kırsal kesimde ise bu oranda %7,6'lık bir azalma görülmektedir.

Harcama esaslı göreceli yoksulluk oranı ise 2002 yılında %14,72 iken 2009 yılında %15,15'e yükselmiştir. Göreceli yoksulların sayısı ise 2002 yılında 9,5 milyon iken bu sayı 2009 yılında 10,8 milyona yükselmiştir. Göreceli yoksulluk oranı bu dönemde kentlerde %11,33'den %6,59'a gerilerken, kırsal kesimde ise 14 puan artarak %19,86'dan %34,2'ye yükselmiştir (Tablo1). Bu bize kırsal kesimde göreceli yoksulluğun hala sorun olmaya devam ettiğini ve göreceli yoksulluk oranında ciddi bir artış olduğunu göstermektedir.

6. Türkiye'de Kırsal Yoksulluğu Azaltma Önerileri

Türkiye'de kırsal yoksulluğun azaltılması için kırsal kesimde yaşayan insanların sorunlarının iyi tespit edilmesi ve bu sorunların çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Kırsal kesimde yaşayan insanların gelir seviyelerinin artırılması kırsal kesimden kentlere göçü azaltacak, kentsel yoksulluğun ve işsizliğin azalmasına katkı sağlayacaktır. Kentlerin gecekondu mahallelerinde zor şartlarda yaşayan insanların artmasının önüne geçilmesine katkı sağlayacaktır. Kırsal kesimde yaşayan insanlar genellikle tarımla uğraşmaktadır. Çiftçilerle yapılan anket çalışmalarında tarımla uğraşanların önemli bir bölümünün yeteri kadar kazanamadıkları için çocuklarının çiftçilik yapmak istemedikleri görülmektedir (Yavuz ve Dilek, 2019: 70).

Genel olarak baktığımızda tarım az gelişmiş ülkelerin temel ekonomik faaliyetlerini oluşturmaktadır. Bu ülkelerde tarım sektörünün istihdamdaki payı büyüktür. Türkiye'de de toplam işgücünün %25'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu sektör nüfusun beslenmesi ve özellikle gelişmekte olan ülkelere yoksullukla mücadelede önemli bir sektördür. Ülkemizde diğer sektörlerde işgücü piyasasının yeterince gelişmemesi nedeniyle tarımda arazilerin miras yoluyla bölünmesi bu kesimin gelirinin azalmasına ve yoksul kalmasına neden olmaktadır (Er ve Özçelik, 2012: 302). Bu kesimdeki yoksulluk oranı diğer sektörlerle göre daha yüksektir. 2002-2009 döneminde kırsal kesimdeki yoksulluk oranı

%32 civarında seyretmektedir. Bu kesimde yevmiyeli olarak çalışanların yoksulluk oranı ise bu dönemde %45'den %46'ya yükselmiştir (Yakışır ve Zülfiyar, 2013: 32-33). Dolayısıyla yoksullukla mücadelede kırsal kesime öncelik verilmelidir.

Türkiye'de tarım sektöründe 2001-2005 dönemlerinde Doğrudan Gelir Desteği (DGD) uygulanmış, ancak bu uygulamadan beklenen verim alınamamıştır. Ülkemizde tarıma 2003 yılından itibaren mazot desteği, 2005 yılından itibaren de gübre desteği hektar hesabına göre yapılmaya başlanmış olup halen devam etmektedir (Olhan, 2012: 146). Devlet tarım kesimine 2020 yılı için buğday üretiminde dönüme 19 TL mazot ve 8 TL'de gübre desteği olmak üzere 27 TL tarımsal destek vermektedir.²

Tablo 2: 2020 Yılı Dekar Başı Buğday Üretim Maliyeti Ve Geliri

GELİRLER (TL)				GİDERLER (TL)	
Ürün Cinsi	Verim	Birim Fiyatı	Gelir TL	Gider Türü	TL
Buğday	350 Kg	1,65	577,5	Ürün Ekimi	30
Saman	13 Balya	15	195	Gübre (Kök)	57
Devlet Desteği			27	Gübre (Boy)	42
				Tohum	102
				İlaç	60
				Döver biçer	30
				Balya yapımı	39
TOPLAM GELİR			799,5	TOPLAM GİDER	360

Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı verileri alınarak ve çiftçilerle yapılan görüşmelere göre yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çiftçilerle yapılan görüşmelerde A köyünden Çiftçi 3 “buğday ekiminde dönüm başına 30 kg ürün ekiminde ve 30 kg da sonradan olmak üzere 60 kg gübre atıyoruz. Dönüm başı gübre maliyetinin 99-123 TL arasında değişmektedir. Dönüm başı 30 kg tohum ekiliyor, buğdaya iki defa ilaç atıyoruz. Bizler küçük çiftçi olduğumuz için ürünümüzü döver biçere biçtiriyor, samanımı balya yaptırıyoruz”. Ürünün döver biçer ile biçilmesi dahil giderler tablo 2’de verilmiş olup buğdayın dekar başı maliyeti toplamı 360 TL etmektedir. Bu maliyete çiftçinin yevmiyesi, tarım aletlerinin bakım, onarım ve amortismanı gibi giderleri dahil edilmemiştir. Görüşülen diğer çiftçiler de aynı maliyetleri teyit etmişlerdir.

Buğday ekiminde verimin yöreden yöreye değiştiği belirtilmektedir. Çiftçilerle ve tarım müdürlüğü yetkilileriyle yapılan görüşmelerde verimin mevsimlere göre değiştiği belirtilmektedir. C köyünden Çiftçi 4 “Eğer mevsim kurak ise dönüm başı buğday verimi 150 kg kadar düşmektedir. Mevsim bol yağışlı ise 500 kg kadar çıkabilmekte, ortalama verimin dönüm başına 300-400 kg civarında olmaktadır. Bir dönümden elde edilecek ortalama saman miktarı da 13-14 balyadır”. Bu verilere göre oluşturulan tabloda devletin vermiş olduğu mazot ve gübre desteği de devlet desteği adı altında gösterilerek dönüm başı gelirler 799,5 TL olarak hesaplanmıştır. Çiftçilerin dönüm başı kazancı ise yaklaşık olarak 440 TL olmaktadır (Tablo 2). Yine ilçe Tarım müdürlüğü yetkilileriyle yapılan görüşmelerde TM 2 “ülkemin özellikle batı bölgelerinde arazi yapıları genelde küçük ve parçalıdır. Ülkemizin batı bölgesinde yer alan ilçemizde de ekim

²Tarım ve Orman Bakanlığı erişim adresi:

<https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/2020%20DESTEK%20BU%CC%88LTENI%CC%87.pdf>.

alanlarının azlığından dolayı bir çiftçinin ortalama 20-30 dönüm civarında buğday ekmektedir. Buna bağlı olarak da elde ettiği ürününü gelir getirmekten ziyade kendi un ihtiyacını karşılamak için kullanmaktadır". Biz üst sınırı ölçü aldığımızda 30 dönüm buğday ekimi yapan bir çiftçinin yıllık kazancı 13.200 TL olacaktır. Dünya bankasının Türkiye için belirlediği kişi başı günlük yoksulluk sınırı 4,3 \$ olup yaklaşık 36 TL etmektedir. Dört kişilik bir aile için aylık yoksulluk sınırı 4.386 TL, yıllık yoksulluk sınırı ise 52.632 TL etmektedir. Sulu tarım imkanı olmayıp sadece buğday ekimi yapan küçük çiftçilerin geliri yoksulluk sınırının 1/4 oranında olduğundan bu kişilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri ve gelirlerini artırebilmeleri için ayrıca hayvancılık da yapmaları gerekmektedir. Sadece buğday ekimi yaparak bir ailenin bu parayla geçinmesi mümkün değildir.

Çiftçilere tahıl üretiminde çıkardıkları ürünü belgelemek kaydıyla devlet kilo başı 10 kuruş prim desteği vermesine rağmen Geyve ilçe tarım müdürlüğüne 69 çiftçinin müstahsil makbuzuyla beraber bu destekten de yararlanmak için başvurduğu (İlçe Tarım Müdürlüğü), diğer hububat üreticilerinin başvurmadığı görülmüştür. Bu çok düşük bir oran olup sebebi araştırıldığında küçük çiftçilerin 3-5 ton gibi düşük miktarda ürün elde ettiği ve onunla da un ihtiyacı vs. karşıladığından dolayı veya meblağın düşük olduğundan dolayı müstahsil makbuzlarıyla ilçe tarım müdürlüklerine başvurmadıkları kanaatine varılmıştır. Devletin kilo başı prim desteğini biraz artırması ve çiftçilerin de müstahsil makbuzuyla birlikte ilçe tarım müdürlüklerine başvurmaları konusunda bilinçlendirilmesi durumunda daha fazla çiftçinin pirim desteği almak için ilçe tarım müdürlüklerine başvuru yapacağı düşünülmektedir.

Bu kişilerin gelirlerini artırmaları için tarımın yanında hayvancılıkla da uğraşmaları gelirlerinin artırılmasına katkı sağlayabilir. A köyünden Çiftçi 5 "sadece çiftçilik yaptığım dönemde yeterince kazanamadım. Tarımın yanında küçükbaş hayvan üreticiliği de yaparak gelirim biraz daha artırdım. Maddi durumum önceki yıllara göre biraz daha iyileşti. Daha fazla kazanma imkanı buldum". Bazı ülkelerde yapılan araştırmalarda tarımsal yatırımların hem kırsal, hem de kentsel yoksulluğun azaltılmasında ve açlığın önlenmesinde başarılı sonuçlar verdiği, tarımsal büyümenin yoksulluğun azaltılmasında güçlü bir etkisinin olduğu görülmüştür (Kartal ve Demirhan, 2014: 145),

Türkiye'de de tarımda günün şartlarına göre gelişmiş teknolojilerin kullanılması yoluyla verimliliğin artırılması kırsal kesimin daha çok kazanarak yoksulluktan kurtulmasına yardımcı olabilir. Tarım ve hayvancılığın klasik yöntemlerle yapılması bu sektörün büyümesine ve bu kesimde çalışanların yoksulluktan kurtulmalarına katkı sağlayamayacağı görülmektedir (Kartal ve Demirhan, 2014: 145). Tarımla uğraşan kesiminde üretimin artması ise yoksulların sayısının ve yoksulluk şiddetinin azalmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Tarım sektöründe çalışanların gelirlerindeki artış, kentlere iş ümidiyle göçü azaltacağından dolayı kentsel alanlarda çalışan iş gücünde azalma meydana gelecek ve bu durum işçi ücretlerine olumlu yansıyacaktır.

Tablo 3: Türkiye'nin 2018-2021 Döneminde Gübre ve Buğday Fiyatları

Gübre Çeşitleri	FİYAT				Artış Oranı
	2018	2019	2020	2021	
Üre	66	103	110	184	178
26'lık	45	62	70	115	155
DAP	104	140	125	250	140
20.20	72	98	95	160	122
Ekmeklik Buğday	1.050	1.350	1.650	2.450	133

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO); İlçe Tarım Kredi Kooperatifi; Özsoy Tarım Ürünleri.

Tablo 3'te Türkiye'nin 2018-2021 döneminde tarımda kullanılan gübre ve ekmeklik buğday fiyatları yer almaktadır. Adı geçen dönemde gübre fiyatları ortalama %150 civarında artarken, buğday fiyatındaki artış %133 olarak gerçekleşmiştir. Gübre fiyatlarındaki artış buğday fiyatındaki artışın yaklaşık 15 puan gerisinde olup adı geçen dönemde çiftçilerimiz az da olsa net gelir kaybı yaşamışlardır (Tablo 3).

Tablo 4: Türkiye'de 2018 2021 Dönemi Zirai İlaç Fiyatları ve Artış Oranı

Zirai İlaç Adı	FİYAT				Artış Oranı %
	2018	2019	2020	2021	
Decis 250 gr	23	26	40	50	117
İmparator 1 lt	114	127	148	225	97
Thiovit 800 gr	9	10	12	18	100
Bordo Bulamaç 10 kg	150	170	200	280	86
Orvega 1 lt	220	250	300	450	104
Hektaş Göztaşı	220	250	300	600	172
Folicur 600 gr	75	100	110	240	220
Karate	40	50	55	75	87
Uphold	95	150	180	190	100
Knockobwn 1 lt	15	15	18	45	200

Kaynak: İlçe Tarım Kredi Kooperatifi; Hammazlar Tarım Ltd. Şti; Çini Tarım.

Türkiye meyve ve sebze üretiminde dünyada ilk beş ülke arasında yer almasına rağmen bu potansiyelini de yeterince değerlendirememektedir. Girdi maliyetlerin yükselmesi üreticilerin

gelirlerinin düşmesine neden olmaktadır. Zirai ilaç satan bayilerle yapılan görüşmelerde 2017 yılından sonra zirai ilaç fiyatlarında 4 yılda ortalama %120 civarında bir artış olduğu belirtilmektedir (Tablo 4). İlçedeki ilaç bayilerinin hepsiyle yüz yüze görüşülmüş olup bayilerin verdikleri artış oranları birbirine çok yakındır. Görüşülen bayiler dövizdeki hareketliliğe göre zirai ilaç fiyatlarının arttığını belirtmektedir. Çiftçilerle yapılan görüşmelerde ise zirai ilaç fiyatlarının adı geçen dönemde %100'ün üzerinde arttığı, bazı ilaçlarda artışın 2-3 kat olduğu, bunun yanında tarım ürünlerindeki ortalama artışın ise bu artış oranının altında seyrettiğinden dolayı gelirlerinde azalma olduğu belirtilmektedir. Bayiler ve çiftçiler *“döviz fiyatları yükseldiğinde ilaç fiyatlarının da yükseldiği, ancak döviz fiyatlarında düşüş olduğunda ilaç fiyatlarında düşüşün olmadığını belirtmektedir”*. Bu durumun tarım sektöründe çalışanların kazançlarının azalmasına neden olmaktadır.

Tarım ürünlerinde maliyetlerin 2017 sonrası %100'ün üzerinde artmasına rağmen ürün fiyatlarındaki artışın maliyet fiyatlarındaki artış oranının altında seyretmesinin üreticilerin gelirlerinde azalmaya, buna bağlı olarak da yoksulluğun artmasında payı olduğu düşünülmektedir.

Hayvan yetiştiriciliği tarımsal faaliyetlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Ülkemizin doğal yapısı büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği için uygundur. Hayvancılık öncelikle insanların et ve süt ürünleri gibi besin kaynaklarının sağlanmasında önemlidir. Tarım alanlarının ve tarıma elverişli olmayan otlak ve meraların etkin kullanımına olanak tanımaktadır. Kırsal kesimde istihdam sağlayıp, kırsal yoksulluğun azaltılmasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu durum ülke kırsalından kentlere olan göçün azalmasına yardımcı olacaktır (Er ve Özçelik, 2012: 303-304).

Devlet 2004 yılından itibaren kırsal kesimin kalkındırılması amacıyla kırsal alan destek projeleri kapsamında süt sığırcılığı, koyun ve seracılık gibi alanlarda kırsal kesime bazı desteklemeler yapmaktadır. Günümüzde Türkiye’de tarım ve hayvancılığın geliştirilmesine ve ülkemizin geri kalmış bölgelerinin kalkındırılmasına yönelik bazı çalışmalar yapılmaktadır. Güneydoğu Anadolu Projesi, kırsal kesimde yaşayanlara hayvan desteği projesi gibi bazı projelerle kırsal kesimde yaşayanların gelir seviyeleri yükseltmeye ve kırsal kesimde yoksulluk oranları azaltılmaya çalışılmaktadır (Aktan, 2002: 5; Kartal ve Demirhan, 2014: 144). Devlet hayvancılığa bazı desteklemeler vermektedir. Kilo başı süt desteğinin yanında 4 ay ve üzeri buzağı için 350 TL destek ödemesinde bulunması bunun örneklerindendir. Bu desteklerin geliştirilerek devam etmesi gereklidir.³

Hayvancılık bitkisel üretimin tamamlayıcısı niteliğinde olup kırsal kesimin yoksulluktan kurtulmasında önemi büyüktür (Er ve Özçelik, 2012: 304). Çiftçilerin tahıl ekerek samanını değerlendirmeleri, yem bitkileri ekmeleri, bazı yemlerini de kendileri elde etmeleri durumunda hayvancılıkta maliyetler azalacağından üreticilerin daha iyi gelir elde etmeleri sağlanmış olacaktır. Küçük arazi sahibi çiftçilerin gelirlerini artırmaları için mutlaka hayvancılığı da ihmal etmemeleri gerekmektedir. Bilhassa süt ineği bakımına eğilmeleri gerekmektedir. TM 3 ile yapılan görüşmelerde de bu husus teyit edilmiştir. C köyünden Çiftçi 6 *“tarımın yanında büyük baş hayvan yetiştiriciliği yaparak maddi durumunu iyileştirdiğini belirtmektedir”*.

³ Tarım ve Orman Bakanlığı erişim adresi:

<https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/2020%20DESTEK%20BU%CC%88LTENI%CC%87.pdf>

Tablo 5: Türkiye'nin Hayvan Varlığı (1.000 baş)

Yıllar	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2017	2019
Büyükbaş	14.369	16.609	12.604	10.907	11.455	14.128	16.105	17.872
Sığır	13.189	15.567	12.173	10.761	11.455	13.994	15.944	17.688
Manda	1.178	1.040	429	146	85	134	161	184
Küçükbaş	56.618	64.801	55.589	35.693	29.383	41.329	44.313	48.481
Koyun	36.351	46.026	43.647	28.492	23.090	31.508	33.678	37.276
Keçi	20.267	18.775	11.942	7.201	6.293	10.416	10.635	11.205

Kaynak: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM), 2019: 6.

Tablo 5'e göre ülkemizde hayvancılığın son 50 yılına baktığımızda büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısının 1970 yılından 2010 yılına kadar düşüş trendinde olduğu görülmektedir. Büyükbaş hayvan sayısının 2010 yılından itibaren yükselişe geçmesine rağmen hayvan sayısının 1970 seviyesini 2015 yılında yakalayabildiğini, son 50 yılda hayvan sayısındaki artışın ise %24 olduğu görülmektedir. 1970 yılında 35 milyon olan Türkiye'nin nüfusu 2019 yılında 82 milyona yükselerek %134 artmıştır. Büyükbaş hayvan üretimindeki düşüşte girdi maliyetlerindeki artış nedeniyle üreticilerin kazanamamalarının da payı vardır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde ise hayvan sayısı 2010 yılına kadar düşüş trendinde olup bu tarihten sonra yükselmeye başlasa da hala 1970 seviyesine gelinebemiştir (TİGEM, 2019: 6).

Türkiye'de sığır eti ihracatı 2000 yılında 59 ton iken bu miktar 2019 yılında 116 tona yükselmiştir. Ancak 2005 yılında sığır eti ithal edilmeyen ülkemizde 2010 yılında 50.658 ton, 2011 yılında ise 110.731 ton et ithal edilmiştir. 2019 yılında ise et ithalatımız 1.628 tona gerilemiştir. Bu yıllar Türkiye'de hayvancılığın azaldığı yıllardır. Türkiye'nin 2019 yılı sığır eti ithalatı sığır eti ihracatının 14 katıdır (TİGEM, 2019: 9-10).

Tarımsal ürünlerin üretimi kadar pazarlaması da önemlidir. Ürünlerin pazarlaması üreticiden tüketiciye kadar olan süreci içine almaktadır. Türkiye özellikle meyve ve sebze üretiminde dünyada ilk beş ülke arasında yer almasına rağmen (TOBB, 2013: 17) bunu iyi değerlendirememektedir. Dünya fındık üretiminde en büyük üretici olmasına rağmen fındık piyasasında etkinliği yok denecek kadar azdır. İlçenin bazı bölgeleri elma, üzüm, ayva ve sebze yetiştiriciliğinde iyi seviyelerde olmasına rağmen pazarlamasında o kadar etkin değildir. Türkiye sebze üretiminde Çin, Hindistan ve ABD'den sonra dünyada dördüncü sırayı almaktadır (TOBB, 2013: 14-17). Tarımsal ürünlerin fiyatlarının belirlenmesinde genellikle piyasa arz ve talep koşulları etkili olmaktadır. Ürünlerin pazarlanmasında üreticilerin tek başına hareket etmeleri alıcıların ürün fiyatlarını belirlemede daha etkili olmalarına neden olmakta, üreticiler alıcıların teklif ettiği fiyatı kabul etmek durumunda kalmaktadır (Yıldız, 2020: 880-882). Bu durum hem üreticilerinin gelirinde azalmaya, hem de tüketicilerin ürünleri daha pahalı elde etmelerine sebep olmaktadır. Ürünün üreticiden tüketiciye ulaştırılmasında asıl kârı araçlar elde etmektedir. Bu durum da tarımla uğraşanları olumsuz etkilemektedir. Üreticilerin kârlarını maksimize etmeleri için birlikler oluşturmalarının gelirlerinin artmasına katkı sağlayacaktır. Üreticilerin birlik oluşturmaları tarım ürünleri satışında üreticilerin pazarlık güçlerini artıracak, üreticiler ürünlerini daha iyi fiyatla satma imkânı elde edebileceklerdir. Ayrıca doğrudan üretici ile tüketicinin bulunduğu pazarların kurulması üreticilerin ürünlerini daha iyi fiyatlarla satmalarına, tüketicilerin de daha uygun fiyata ürünleri almalarına yardımcı olacaktır.

Kooperatiflerin yoksulluğun azaltılmasına olumlu katkı sağladıkları, üreticilerin pazarlık gücünü

artırdıkları kabul edilmektedir. Kooperatifler, üreticilere zirai ilaç vb. girdi fiyatlarının düşürülmesinin yanında ürünlerin pazarlanması aşamasında da daha iyi şartlarda ürün satışına olanak sağlamaktadır (Gülçubuk ve Bayaner, 2012: 997). Türkiye’de genellikle tarım sektöründe çalışanların birlik olamaması veya bu sektördeki işletmeler küçük olduğundan üreticiler hem ürünlerini satarken hem de ürün elde etme aşamasındaki girdilerini satın alırken büyük firmaların belirlediği fiyatları kabul etmek durumunda kalmaktadır (Yavuz ve Dilek, 2019: 63). Görüşülen çiftçilerin büyük çoğunluğu da birlik olamadıklarından dolayı alıcıların fiyatlarını kabul etmek zorunda kaldıklarını ifade etmektedir. A köyünden Çiftçi 7 “meyve ve sebze ürünleri hasat mevsimi geldiğinde satılması gerekmektedir. Meyvelerin bir kısmını belki soğuk hava depolarına koyma durumumuz olabilir. Ancak sebzelerde bu mümkün değildir. Meyve ve sebzelerde bizden alınan ürünlerin pazar ve marketlerde %100’ün üzerinde bir fiyatla satıldığını görüyoruz. Biz herkesin belirli miktarlarda kazanmasından yanayız. Ancak araçlar kazanmasına rağmen bizler cüz’i miktarlarda kazanabiliyor, bazı ürünlerde ise hiç kazanamadığımız oluyor. Bu nedenle bazen meyve ve sebzeleri dalında bıraktığımız da oluyor. Bu nedenle de gençlerimiz iş ümidiyle köyden kentlere göç ediyor ve tarım yaşlı kişiler tarafından yapılmaya doğru gidiyor”. Görüşmeler köylerde insanlarla gruplar halinde yapıldığından dolayı orada bulunan diğer çiftçiler de tarımda her geçen gün kâr marjının düştüğünden dolayı gençlerin köyden ayrıldığını teyit etmektedir. D köyünden Çiftçi 8 ve yanındaki kişiler “satılan meyvelerin ücretlerinin ortalama 4 aylık çeklerle ödendiği, bazen çeklerin de karşılıksız çıkarak mağdur olduklarını belirtmektedir”. Aynı husus diğer köylerdeki çiftçiler tarafından da dile getirilmiştir. Bu durum bize üreticilerin mutlaka örgütlenmesi gerektiğini göstermektedir.

Üreticiler kooperatifler sayesinde birlik oluşturdıkları zaman zirai ilaç vb. girdilerde pazarlık payı artacak, bazı firmalar birlik üyelerine indirim yapmak isteyeceklerdir. Bu durum girdi maliyetlerinin düşmesine olanak tanıyacaktır. Ürün pazarlama aşamasında ise alıcılara karşı üreticilerin elini güçlendirecek, ürün fiyatının belirlenmesi alıcıların insiyatifine bırakılmamış olacağından fiyat belirlenmesinde birliğin de fonksiyonu olacaktır. Bu durum üreticilerin kazançlarının artmasına imkân sağlayacaktır.

Kırsal kesimde yaşayan insanlar genellikle dar gelirli insanlar olduklarından çoğunluğu sigorta primleri ödeyememekte, bunun için de ileriki yaşlarında emekli olmak için asgari ücretle de olsa çalışmak için kırsal kesimden kentlere göç etmekte ve kentlerin kenar mahallelerinde zor şartlarda yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu durum kentsel yoksulluğun da artmasına neden olmaktadır. Devlet, işverenlere çalıştırdıkları işçiler mukabilinde bazı destekler vermektedir. Aynı şekilde kırsal kesimde yaşayan ve tarımsal faaliyette bulunanlara da devletin sigorta primi desteği vermesi durumunda bu kişilerin bir kısmının kırsal kesimde faaliyetlerini sürdürmeye devam etmeleri muhtemeldir. Prim desteği hem kırsal yoksulluğun azaltılmasına, hem de kentlere göçün ve işsizliğin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Çiftçilerle yapılan görüşmelerde de “bizler dar gelirli insanlarız. Bir çoğumuz tarlamızı veya varsa hayvanlarımızdan satarak, biraz da banka kredisi alarak emekli oluyoruz. Gençlerimiz sigorta primi yatırılarak emekli olmak için asgari ücretle çalışmaya razı oluyor. Devletimizin tarım sektöründe çalışanlara sigorta prim desteği vermesini talep ediyoruz. Ayrıca tarım sektöründe çalışanların her zaman gelir elde etme durumu olmamaktadır. Bizim elimize genellikle hasat dönemlerinde para geçmektedir. Prim ödemelerinde yıllık ödeme vb. esnekliğin olması bize ödeme kolaylık sağlayacaktır. Bu nedenle tarım kesiminde çalışanlara sigorta primlerini ödemelerinde primlerini aylık ödeyemeyenlere hasat sezonunda toplu ödeme veya iki üç defada olmak üzere ödeme kolaylığının sağlanmasının uygun olacağını düşünüyoruz”. Bu talep diğer gruplarla yapılan görüşmelerde de dile getirildiğinde onlar da kendileri açısından bunun olumlu bir gelişme olacağını belirtmişlerdir

Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de yoksullukta ciddi azalmalar olmasına rağmen kırsal yoksullukta aynı azalmanın olduğunu söyleyemeyiz. Yapılan araştırmada kırsal kesimde yoksulluğun halen önemini korumaya devam ettiği görülmektedir. Kırsal kesimin başlıca geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğu görülmüş olup kırsal kesiminin kalkınması için tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi için çalışmalar yapılması kanaatine varılmıştır.

Kırsal bölgelerde yaşayanlar genellikle tarım, hayvancılık veya gündelik yevmiye ile geçimini sağladığından dolayı bu kesimde yoksulluğun azaltılması için öncelikle tarım ve hayvancılığın desteklenmesi gerekmektedir. Öncelikle çiftçilerin tarım ve hayvancılık konularında bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Tarımda toprak analizlerinin yapılarak arazilerin hangi ürünlerin yetiştirilmesine uygun olduğu ve ürün yetiştirilmesi aşamalarında ilçe tarım müdürlüğündeki uzman kişilerden destek almalarının gelir artışına katkı sunacağı kanaatine varılmıştır. Bunun için de ilçe tarım müdürlükleri ile tarım ve hayvancılıkla uğraşanların koordinasyon içinde olmalarının bu kesime katkı sunacağı öngörülmektedir.

Sulu tarımın yapılamadığı kırsal bölgelerde hayvancılığın da teşvik edilmesinin bu kesimde yoksulluğun azaltılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bölgelerde tarıma elverişli olmayan araziler hayvancılık yapılarak değerlendirilmeli ve kırsal kesimde yaşayanların yaşam şartları iyileştirilmeye çalışılmalıdır.

Tarımda üretim maliyetlerinin düşürülmesine yönelik çalışmaların yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Bunun için de öncelikle çiftçilerin gübre vs. gibi ürün girdi maliyetlerini azaltmak ve ürünlerini daha iyi şartlarda pazarlamak için kooperatif tarzı birlikler oluşturmaları gerektiği kanaatine varılmıştır. Üreticiler birlik oluşturamadığından dolayı ilaç firmalarına karşı organize olamamakta, firmaların fiyatlarını kabullenmek zorunda kalmaktadır. Ayrıca çiftçilerin birlik oluşturamadığı için ürünlerinin pazarlanması aşamasında bazı sorunların yaşandığı, üreticilerin alıcıların önerdiği fiyatları kabullenmek zorunda kaldığı görülmüştür. Bu durumda araçlar aşırı kâr elde ederken üreticiler yeterince kazanamamakta, tüketiciler de ucuza tüketememektedir. Bu sorunun çözüm önerilerinden birisi de yine tarım sektörünün örgütlenmesi ve üretici ile tüketicinin bire bir karşılaştığı semt pazarlarının kurulmasıyla mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Devlet tarım ve hayvancılığa bazı destekler vererek 2000 sonrası dönemde hayvancılığın gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu desteklemelerin geliştirilmesinin sektörün sıkıntılarının azaltılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tarım sektörünün vazgeçilmezi olan traktör ve zirai ekipman fiyatlarındaki artışların çiftçilerin alım gücünü düşürdüğü görülmüştür. Ürün maliyetlerindeki artışın ürün fiyatlarındaki artıştan daha fazla olması tarım sektöründe çalışanların kâr marjlarının azalmasına neden olmaktadır.

Kırsal kesimde yaşayanların çoğunun sigorta primi ödemelerinde zorluklar yaşadığı, gençlerin bir kısmının bu nedenle tarımdan koptuğu görülmüştür. Kırsal kesimden kentlere göçün azaltılması için kırsal kesimde çalışanlara sigorta prim desteğinin getirilmesi ve prim ödemelerinde de bazı kolaylıkların sağlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de kırsal yoksulluğun azaltılmasının çözümü tarım sektörüne yapılacak desteklemeler ve sektörün organize bir şekilde birlik oluşturarak bilinçli bir şekilde hareket etmesiyle mümkün olabileceği kanaatine varılmıştır.

Kaynakça

- Açıkgöz, R., Yusufoglu, Ö. Ş. (2012). Türkiye’de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 76-117.
- Aktan, C. C. (2002). Dünyada Ve Türkiye’de İnsani Yoksulluk, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.
- Arpacioğlu, Ö., Yıldırım, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 60-76.
- Ataç, Ela. (2011). Rural poverty Dynamics: An Evaluation on Agricultural Policies of Turkey, *Gazi University Journal of Science*, 24(3), 556-572.
- Avcı, N. (2003), Yükselen Bir Değer Olarak Yoksulluk ve Türkiye, *Yoksulluk Sempozyumu*, Deniz Feneri Yayınları, Birinci Baskı,
- Bozan, M. (2010). Yoksulluk Algısına Farklı Bir Bakış, Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, *Bildiriler Kitabı, SYDGM Yayınları*, Cilt 1, 35-45.
- Coşkun, M. N. (2012). Türkiye’de Yoksulluk: Bölgesel Farklılıklar ve Yoksulluğun Profili, *Bölgesel Gelişme Stratejileri ve Akdeniz Ekonomisi*, 181-198.
- Coşkun, S., Tireli, M. (2008). Avrupa Birliğinde Yoksullukla Mücadele Stratejileri ve Türkiye, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çelik Ateş, H. (2017). Kırsal Yoksulluk ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma Politikaları, *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 1-9.
- Çilingiroğlu, N. (2009). Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2002-2009 Yılları Arası Yoksulluk Bulguları, *Toplum Hekimliği Bülteni*, 28(3), 24-28.
- DPT. (2007), Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013).
- DPT. (2001), Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.
- Engindeniz, S. (2001). Türkiye’de Tarım İşletmelerinin Arazi Genişliklerindeki Değişmelerin Sürdürülebilir Tarım Açısından Değerlendirilmesi, *Türk-Koop Ekin Dergisi*, 17, 50-54. <https://dergipark.org.tr>.
- Er, S., Özçelik, A. (2012). Kırsal Yoksulluğun Giderilmesinde Temel Dinamik: Hayvancılık Sektörü, *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 7-12 Eylül, 299-305.
- Fırat, M. (2013). Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye’de Yoksulluk, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 185-206.
- Gönel, F. D. (2010). *Kalkınma Ekonomisi*, Ankara: Efil Yayınevi.
- Gül, S. S., Gül, H. (1997). Yoksulluk ve Yoksulluk Sorununa Yaklaşımlar, *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 21(199), 3-20.
- Gülçubuk, B., Bayaner, A. (2012). Kırsal Yoksulluğun Azaltılmasında ve Küçük İşletmeciliğin Yaşamında Kooperatifçiliğin Rolü, *10. Uluslararası tarım Ekonomisi Kongresi*, 7-12 Eylül, Konya,
- Gülçubuk, B., Aluftekin, N. (2006). Impact of International Agricultural Policies on Rural Poverty in Turkey, *International Business & Economics Research Journal*, 5(1), 995-1002.
- İlter, M. S. (2019). Kırsal Kalkınmada Tarım ve Hayvancılığın Kırsal Yoksulluğu Azaltmadaki Etkileri, Yatağan’ın Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Tarımsal Nitelikleri, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*,

- 19(44), 629-654.
- Kabaş, T. (2010). Türkiye’de En Yoksul % 20’nin Yoksulluk Profili, Gelir Dağılımı ve Tüketim Harcaması, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 192-218
- Kartal, N., Demirhan, Y. (2014). Türkiye’de Kentsel Yoksulluğun Kırsal Nedenleri ve Çözüm Önerileri Üzerine, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 135-254.
- Kartal, N., Demirhan, Y. (2010). Kırsal Yoksulluktan Kentsel Yoksulluğa”, Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Bildiriler Kitabı, SYDGM Yayınları, Cilt 1, 567-577.
- Memiş, H. (2014). Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 144-161.
- Olhan, E. (2012). Türkiye’de Reformlar Kapsamında Yoksullaşan Tarım Sektörü, *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, 145-152.
- Oğuz, C., Ergun, H., Küçükçongar, M., Kan, M., Kan, A., Demiröz, E. (2010). Türkiye’de Kırsal Alanda Tarımda Yoksulluk, Yoksulluğun Nedenleri ve Çözüm Önerileri: Konya İli Örneği, Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Bildiriler Kitabı, SYDGM Yayınları, Cilt 1, 287-298.
- Önder, H., Şenses, F. (2006), İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar, Google. Com.
- Örnek, İ. (2010). Türkiye’de Yoksulluğun Azaltılmasında Kırsal Kalkınma Stratejilerinin Etkinliği, *Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler*, 13-15 Ekim 2010, İstanbul: SYDGM Yayınları, 2. Baskı, Cilt 1, 273-285
- Öztürk, Ş. (2008). Kırsal Yoksulluk, *Türkiye Yoksulluk Çalışmaları*, Ed: SALICI, A. D., İzmir: Etki Matbaacılık,
- Öztürk, Ş. (2008a). Kırsal yoksulluk ve Neo-Liberal Ekonomi Politikaları, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 605-634.
- Şantaş, F. (2017). Yoksulluk Olgusu ve Türkiye’de Yoksulluk ve Hane Refahının DHS Wealth Index ile Değerlendirilmesi, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(2), 23-42.
- Taş, H. Y., Özcan, S. (2012). Türkiye’de ve Dünya’da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma, *International Conference On Eurasian Economies*, avekon.org/papers/544.pdf, 423-430.
- Tatlı, H. (2013). *Yoksulluk Ve Sosyal Sermaye, TRB1 Bölgesinde (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Erzurum.
- TİGEM (2019). *2019 Yılı Hayvancılık Sektörü Raporu*.
- Tireli, M. (2009). *Küreselleşme ve Yoksulluk: Birleşmiş Milletler (UNDP) ve Dünya Bankası Göstergeleri Işığında Bir Analiz*, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı(2011). *Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013)*.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı İnternet sitesi,
<https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/2020%20DESTEK%20BU%CC%88LTENI%CC%87.pdf> (Erişim Tarihi, 02.01.2021).
- TOBB(2013). *Türkiye Tarım Sektörü Raporu*.
- Tokatlıoğlu, M., Selen, U., Leba, R. (2018). Küreselleşme Sürecinde Tarımın Stratejik Önemi ve Tarımsal Arz Güvenliğinin Sağlanmasında Devletin Rolü, *Journal of Life Economics*, 5(4), 151-176.
- TÜİK. (2015). *Yoksulluk Çalışması*.

TÜİK. (2008). *Tüketim Harcamaları, Yoksulluk Ve Gelir Dağılımı*.

TÜSİAD. (2000). Türkiye’de Bireysel Gelir dağılımı ve Yoksulluk, Avrupa Birliği ile Karşılaştırma, Aralık 2000, Yayın No. TÜSİAD-T/ 2000-12/295.

Yakışır, H., Zülfikar, B. Ş. (2013). 2000 Sonrası Türkiye’de Kırsal ve Kentsel Yoksulluk: Kırsal Yoksullukla Mücadele Uygulama Örnekleri, *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 17(2), 29-49.

Yavuz, F., Dilek, Ş. (2019). *Türkiye Tarımına Yeniden Bakış*, İstanbul: SETA Yayınları.

Yıldız, S. (2020). Tarımsal Pazarlama ve Tarımsal Kooperatiflerin Pazarlamadaki Yeri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(72), 879-893.

Extended Abstract

Background

Poverty is inability to meet of the peoples their basic needs such as eating, drinking, clothing and shelter. Poverty in the World is a phenomenon that exist with the history of humanity and will continue as long as people live. The same is true for our country. Poverty, which is mostly seen in underdeveloped and developing countries, can also be seen in developed countries. Although there has been a serious decrease in poverty rates in our country and urban residents, the rural settlements are appers as places where poverty is the most intense. Although there has been a serious decrease in the food + non-food poverty rate and expenditure-based relative poverty in the urban areas, these rates have increased in rural areas. Rural poverty is often seen in peasant and agricultural workers who do no have land to work or own small lands. Since these peoples have insufficient land, their income is insufficient to meet the needs of their families.

Research Purpose

The purpose of this study is to contribute to the reduction of rural poverty in our country. To reduce rural poverty, which is also the cause of urban poverty, by contributing to increase the income levels of people living in rural areas.

Methodology

The income sources of the rural areas are based on agriculture and farming. The main reasons for rural poverty is the problem in agriculture and animal husbandry. In order to identify the problems and suggest solutions, face-to-face interviews were held with district agriculture directorate officials, agriculturalists and pesticide dealers, and the priority poverty test was tried to be asked through the interview method. In order to for this segment to escape from poverty, the suggestions of the officials of the district agriculture directorate and their willing parties were asked to offer solutions.

Findings

We can list the reasons for rural poverty as the inability to do conscious agriculture, the dumping and the pressure to remove the subsidies applied by developed countries due to globalization to reduce the agricultural product stocks negatively affect the agriculture of the underdeveloped countries and the small farmers not being able to earn enough due to the fragmented land structure. Especially western regions of Turkey to the downsizing of the land where the family structure with the division of land through inheritance of land areas and cause to become fragmented. This situation causes the income of rural residents to decrease and their families to migrate to cities to earn their living.

Conclusion

In order to reduce rural poverty in Turkey are required to support the agriculture and animal husbandry. Although the support given by the state to agriculture is sufficient for some products such as hazelnuts, it is insufficient for some products. In cereal planting, premium support per kilogram should be increased rather than per decare application.

Another issue is that both producers and consumers suffer due to the excessive profits of intermediaries. Bargaining power of pharmaceutical companies and agricultural inputs needs to be increased in order for farmers to maximize their income. For this, producers must form unions. The associations formed will increase the bargaining power of farmers in input costs and product marketing and will contribute to marketing their products with better prices. Producers often do not earn enough because they cannot form a union, which causes agricultural workers to migrate to cities in hopes of work and this stiation increase to urban poverty. Livestock farming should also be encouraged for those engaged in agriculture to increase their income. In addition, if the state provides insurance premium support to those working in the agricultural sector, it will contribute to some people staying in rural areas and engaging in agriculture.